

Kunst als manier om met mensen in gesprek te komen

Merel Boer

Op tafel staat een blauw geschilderd kistje met daarin een beeld van Jezus. Het is een bijzonder beeld: in plaats van lijdend aan het kruis, zoals we hem allemaal wel kennen, ligt hij nu in bed onder een dekentje. Met dit kistje kunnen geestelijk verzorgers langs bij mensen, om over het beeld in gesprek te gaan.

Jezus in het verpleeghuisbed.

Jésus à l'Hôpital b 49 (2016), 29 x 28 x 9 cm, particuliere collectie.

Het beeld is gemaakt door de Oosterbeekse beeldend kunstenaar Wout Herfkens. In 2014 begon hij met het verzamelen van kruisbeelden voor de serie *Jésus à l'Hôpital*, waarin hij Jezus van het kruis haalt. Hij wast het beeld, verzorgt de wonden en legt het vervolgens in bed. 'Dat is eigenlijk het hele, simpele concept van de serie', vertelt hij. 'In de huizen van veel katholieken hingen ze vroeger boven de deur, maar met de toenemende secularisatie heeft het beeld voor veel mensen aan betekenis verloren.' De kruisbeelden liggen op zolders te verstoffen of worden afgedankt. 'Maar,' dacht de niet-gelovig opgevoede Herfkens, 'twintig eeuwen lang heeft hij daar betekenisvol voor ons aan dat kruis gehangen. Dan kunnen we hem toch niet zomaar bij het grofvuil zetten? We kunnen hem dan op z'n minst verzorgen.' Zo begon hij met het verzamelen van kruisbeelden voor de serie, het bleek een eindeloze stroom. Soms komen de beelden van Marktplaats of uit kringloopwinkels, maar inmiddels krijgt hij ze ook cadeau. Bijvoorbeeld uit de erfenis van een opa en oma. 'De serie kan doorgaan zolang de voorraad strekt', zegt Herfkens lachend.

Jésus à l'Hôpital b 64 (2017), 16 x 15 x 5 cm, collectie Envida Maastricht.

Via het Arnhemse project *Kunst op bezoek* ging Herfkens voor het eerst de samenwerking met geestelijk verzorgers aan. Een aantal beelden ging 'uit logeren' in verschillende verpleeghuizen. Om de beelden mee te kunnen nemen tot aan het bed, maakte hij een aantal kistjes met een beeld erin. De meest recente aankoop van zo'n kistje werd gedaan door Envida, een organisatie met verschillende verpleeghuizen in het zuiden van Limburg. Zij kochten het beeld nadat zij eerder met Wout Herfkens hadden samengewerkt. 'In de laatste twee weken voor Goede Vrijdag hebben we op twee locaties een tentoonstelling georganiseerd waar we bewoners mee naartoe namen', vertelt Bertha Verkerk-Lam, geestelijk verzorger bij Envida. Een oudere meneer die ze de tentoonstelling liet zien, merkte op dat het net was of Jezus zo zou kunnen opstaan en weglopen. En een vrouwelijke bewoonster zei: 'Ja, als ik Jezus aan het kruis zie, dan zegt het me niet zoveel, maar dit is écht.'

Jésus à l'Hôpital b 64 (2017), 16 x 15 x 5 cm, collectie Envida Maastricht.

Jésus à l'Hôpital b 80 (2021), 46 x 37 x 13 cm, collectie kunstenaar.

'Het beeld is een hele mooie manier om met mensen in gesprek te komen,' vertelt Bertha. 'Samen onderzoeken we wat het beeld oproept. Soms is daarbij sprake van veel emotie, zoals bij een vrouw die na het overlijden van haar man bijna niet gehuild had maar bij wie de tranen nu over de wangen liepen.' Het toepassen van kunst kan een gesprek openbreken, persoonlijker maken. Bertha: 'Het beeld helpt ook om een ander gesprek te hebben dan je normaal hebt. Op de PG-afdeling vertellen mensen vaak hetzelfde; het beeld helpt dan om een ander gesprek te voeren dan wanneer je mensen uit zichzelf iets laat vertellen. Deze gesprekken aan de hand van het beeld kunnen over geloof gaan, maar dat hoeft niet. Het beeld vormt bijvoorbeeld ook een mooie aanleiding om met mensen over lijden of sterven te spreken.'

Zo past het beeld voor Bertha bij de zoektocht naar geestelijke verzorging in deze tijd: 'De komende jaren zullen er hier in de omgeving van Maastricht steeds minder mensen zijn die katholiek zijn, maar zingeving blijft belangrijk. Het werken met kunst, met deze en andere beelden, kan dan van grote meerwaarde zijn om met mensen in gesprek te gaan.'

M. Boer is humanistisch geestelijk verzorger bij Justitie in PI Alphen aan den Rijn. E-mail: m.boer@djji.minjus.nl.
Website Wout Herfkens: <https://www.woutherfkens.com>.

Installatie Jésus à l'Hôpital, Geestdriftfestival Utrecht 2017.

